

PORADNIK WYBORCY

--- Wybory samorządowe 2014 ---

Tegoroczne wybory samorządowe nie zostały jeszcze formalnie rozpisane przez Premiera, ale z przepisów Kodeksu wyborczego wynika jednoznacznie, że odbędą się one **16 listopada**. Druga tura wyborów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast zostanie przeprowadzona dwa tygodnie później – **30 listopada**. Będą to pierwsze wybory samorządowe zorganizowane pod rządami nowego Kodeksu wyborczego, który wszedł w życie w 2011 roku. Kodeks wprowadził istotne zmiany dotyczące zasad i sposobów głosowania. Warto z nimi zapoznać się już teraz.

KTO MOŻE GŁOSOWAĆ?

Prawo głosowania (czynne prawo wyborcze) w wyborach samorządowych przysługuje obywatelom polskim, którzy najpóźniej w dniu głosowania ukończą 18 lat (art. 62 ust. 1 Konstytucji RP). Wyborcy, których osiemnaste urodziny przypadają na krótko przed dniem głosowania albo w dniu głosowania nie powinni się obawiać o umieszczenie swojego nazwiska w spisie wyborców. Gminy przygotowujące spisy wyborców przed każdymi wyborami mają obowiązek ich aktualizowania tak, aby każdy wyborca uprawniony do udziału w głosowaniu mógł odnaleźć swoje nazwisko w spisie wyborców w lokalu wyborczym w dniu wyborów.

Kilka dni przed wyborami ukończyłem/ukończyłam 18 lat. Kiedy w dniu wyborów udałem/udałam się do lokalu wyborczego, członek komisji wyborczej powiedział mi, że mojego nazwiska nie ma w spisie wyborców.

Przepisy prawa wyborczego umożliwiają zarządzenie tego typu niedopatrzonom ze strony urzędników gminnych nawet jeszcze w dniu głosowania. Zgodnie z przepisami Kodeksu wyborczego, wyborca niewpisany do spisu wyborców zostanie przez komisję dopisany do spisu i dopuszczony do udziału w głosowaniu, jeżeli udokumentuje, iż stale zamieszkuje na terenie danego obwodu głosowania, a urząd gminy potwierdzi, że osoba ta jest wpisana do rejestru wyborców w gminie. Przewodniczący komisji obwodowej w takiej sytuacji wykonuje zatem telefon do urzędu gminy, gdzie upewnia się, że dany wyborca zamieszkuje stale na terenie danej gminy, a następnie dopisuje go do spisu wyborców.

Prawa do głosowania pozbawione są:

- **osoby pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądowym** – dotyczy to osób skazanych na najcięższe przestępstwa wobec których sądy stosują jako dodatkowy środek karny pozbawienie praw publicznych, w tym pozbawienie biernego i czynnego prawa wyborczego
- **osoby pozbawione praw wyborczych orzeczeniem Trybunału Stanu** – Trybunał Stanu jest szczególnego rodzaju sądem, przed którym mogą być postawione osoby pełniące najwyższe funkcje w państwie w związku z naruszeniem przez nie Konstytucji lub ustaw
- **ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądowym**

W praktyce największą grupę osób pozbawionych czynnego prawa wyborczego stanowią osoby ubezwłasnowolnione, których jest w Polsce obecnie około 60 tysięcy. Odebranie im praw wyborczych budzi od dawna poważne zastrzeżenia. Do tej pory jednak nie podjęto prac nad reformą prawa wyborczego, które przynajmniej częściowo przywróciłoby prawa wyborcze osobom ubezwłasnowolnionym.

GDZIE GŁOSUJĘ?

W wyborach samorządowych, inaczej niż np. w wyborach parlamentarnych, możemy głosować wyłącznie w miejscu stałego zamieszkania. Prawo wybierania swoich przedstawicieli w wyborach samorządowych jest „terytorialnie ograniczone”. Możemy głosować tylko na kandydatów z naszej gminy, powiatu czy województwa. Wyjeżdżając poza miejsce swojego stałego zamieszkania pozbawiamy się możliwości udziału w wyborach samorządowych. Nie możemy się ubiegać o wydanie zaświadczenia o prawie do głosowania, z którym moglibyśmy zagłosować gdziekolwiek w kraju czy nawet za granicą. W lokalu wyborczym w Krakowie nie będziemy mogli zagłosować na prezydenta Warszawy i odwrotnie. Tak samo, wyborca stale zamieszkały w Katowicach nie będzie mógł zagłosować na radnych miasta Poznania tylko dlatego, że będzie spędzał weekend w tym mieście.

Taka sytuacja nie wynika z niedopatrzenia ustawodawcy, ale ma swoje racjonalne uzasadnienie. Otóż ustawodawca przyjął, że mieszkańcy każdej gminy, powiatu i województwa tworzą tzw. wspólnotę samorządową. To właśnie członkowie owej wspólnoty mają prawo decydować o jej władzach w drodze wyborów samorządowych. Kryterium przynależności do wspólnoty danej gminy, powiatu czy województwa jest natomiast stałe miejsce zamieszkania na obszarze wymienionych jednostek samorządu terytorialnego.

Miejscem stałego zamieszkania jest miejscowość, w której dana osoba przebywa z zamiarem stałego pobytu. Każdy może mieć tylko jedno miejsce stałego zamieszkania. Miejsce zamieszkania nie musi pokrywać się z miejscem zameldowania, ale w praktyce to właśnie dane z rejestrów meldunkowych w pierwszej kolejności decydują o tym, gdzie możemy zagłosować. Na ich podstawie urzędnicy gminni sporządzają bowiem tzw. stały rejestr wyborców, w którym ujęci są wszyscy wyborcy uprawnieni do głosowania w danej gminie. Do rejestru wpisywane są z urzędu (automatycznie) wszystkie osoby stale zameldowane w danej gminie. Nie jest zatem potrzebny z naszej strony jakiegokolwiek wniosek o dopisanie do rejestru – trafiamy do niego z chwilą ukończenia 18. roku życia.

Co jednak, jeśli zmieniliśmy nasze miejsce stałego zamieszkania, ale pozostajemy wciąż zameldowani w innej gminie? To sytuacja często spotykana, np. wśród osób, które przenieśli się do Warszawy czy innych większych miast, ale pozostają zameldowane w gminie, z której pochodzą. Wówczas, chcąc zagłosować poza miejscem zameldowania, powinniśmy złożyć wniosek o wpisanie do stałego rejestru wyborców w urzędzie gminy, w której stale zamieszkujemy. **W ciągu trzech dni urzędnicy mają obowiązek wydać decyzję o wpisaniu, bądź odmowie wpisania do rejestru wyborców w danej gminie.**

Nieuwzględnienie naszego wniosku jest możliwe, jeśli urzędnicy uznają, że gmina, w której

chcemy głosować nie jest miejscem naszego stałego zamieszkania. W praktyce, rzadko zdarzają się problemy z dokonaniem wpisu – najczęściej sprawę załatwia się „od ręki”, jeszcze w dniu złożenia wniosku otrzymujemy decyzję pozytywną. Teoretycznie jednak dopuszczalne jest przeprowadzenie przez urzędników bardziej zaawansowanego postępowania wyjaśniającego mającego na celu ustalenie, czy dana osoba rzeczywiście stale zamieszkuje na obszarze danej gminy. W takiej sytuacji możemy zostać poproszeni np. o udostępnienie umowy najmu mieszkania w danej gminie czy zaświadczenia o zatrudnieniu w zakładzie pracy znajdującym się na obszarze tej gminy. W skrajnych przypadkach urzędnicy mogą przeprowadzić swoisty wywiad środowiskowy w miejscu zamieszkania danej osoby. Takie sytuacje należą jednak do rzadkości, a w większości przypadków do wpisania do rejestru wystarczy deklaracja samego zainteresowanego dotyczącego jego aktualnego miejsca stałego zamieszkania. Pomimo tego, zdecydowanie odradzamy zwlekanie ze złożeniem wniosku o wpis do rejestru wyborców do ostatniego dnia roboczego przed wyborami (14 listopada). Wówczas ryzykujemy, że nie uzyskamy wpisu przed dniem wyborów.

Od wielu lat mieszkam w Wielkiej Brytanii. Nie mam miejsca zamieszkania w Polsce, nie jestem w Polsce zameldowany w żadnej gminie. W czasie, kiedy odbędą się wybory będę jednak spędzać urlop w Polsce i chciałbym/chciałabym tu zagłosować. Czy jest to w ogóle możliwe? Jeśli tak, to pod jakimi warunkami?

Formalnie rzecz biorąc nie ma takiej możliwości. Osoba niezameldowana w żadnej gminie w Polsce nie jest również ujęta w stałym rejestrze wyborców. W związku z tym nie może ona wziąć udziału w wyborach samorządowych. Inaczej sytuacja wygląda w przypadku osób, które emigrując z Polski nie wymeldowały się z miejsca swojego ostatniego stałego pobytu w kraju. Wówczas, nawet nie zamieszkując stale w danej gminie, nie tracą praw wyborczych. W dalszym ciągu funkcjonują w stałym rejestrze wyborców.

Wniosek o wpis do rejestru wyborców składamy na specjalnym formularzu, który powinien nam zostać udostępniony w urzędzie. Można go pobrać również ze stron internetowych wielu urzędów gmin (zob. np.: www.um.warszawa.pl/zalstw-sprawe-w-urzedzie/sprawa-w-urzedzie/wpisanie-do-rejestru-wyborcow). We wniosku powinniśmy wpisać nasze podstawowe dane osobowe (imię, nazwisko, imię ojca, datę urodzenia, numer PESEL), a także adres zameldowania na pobyt stały oraz deklarowany adres stałego zamieszkania. Do wniosku powinniśmy dołączyć kserokopię ważnego dokumentu tożsamości (dowodu osobistego, paszportu, prawa jazdy). Wniosek składamy z reguły w biurach spraw obywatelskich urzędów gminy, czyli tam, gdzie zazwyczaj obsługiwane są sprawy dowodów osobistych. Złożenie wniosku nie wymaga wnoszenia jakichkolwiek opłat urzędowych. Niestety, w dalszym ciągu nie możemy skorzystać z możliwości zgłoszenia wniosku o wpis do stałego rejestru wyborców poprzez elektroniczną platformę e-PUAP. Kodeks wyborczy nie przesądza, że wniosek musimy złożyć w urzędzie osobiście, ale z pewnością ułatwi to procedurę, a urzędnicy nie będą mieć wątpliwości co do tożsamości wnioskodawcy.

UWAGA! Wpisanie do stałego rejestru wyborców w danej gminie powoduje wykreślenie danej osoby ze stałego rejestru wyborców w gminie, w której był on wpisany poprzednio. Jeżeli zatem w kolejnych wyborach zechcemy powrócić do wcześniejszego miejsca zamieszkania, musimy złożyć tam stosowny wniosek o wpisanie do rejestru. W danym

momencie możemy być ujęci tylko w jednym rejestrze wyborców.

Alternatywnym rozwiązaniem pozostaje zmiana miejsca zameldowania na podstawie przepisów ustawy o ewidencji ludności. Wówczas urzędnicy mają obowiązek jednocześnie zaktualizować dane zawarte w stałym rejestrze wyborców.

Prawo do głosowania dla obywateli Unii Europejskiej

Przepisy prawa unijnego, a w ślad za nimi polski Kodeks wyborczy przyznają obywatelom innych państw członkowskich Unii Europejskiej stale zamieszkującym w Polsce prawo do głosowania w wyborach lokalnych. Wpisuje się do odrębnej części stałego rejestru wyborców w każdej gminie, umieszczając następujące dane: nazwisko i imię, imię ojca, datę urodzenia, obywatelstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej, numer paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość oraz adres zamieszkania wyborcy. Wyborców będących obywatelami innych państw członkowskich Unii Europejskiej również wpisuje się do stałego rejestru wyborców na podstawie danych meldunkowych. Jeżeli nie są oni stale zameldowani, powinni złożyć wniosek o wpisanie do stałego rejestru wyborców na zasadach opisanych powyżej.

UWAGA! Obywatele Unii Europejskiej stale zamieszkujący w Polsce i wpisani do stałego rejestru wyborców mogą głosować wyłącznie w wyborach do rad gmin oraz w wyborach bezpośrednich wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Nie przysługuje im prawo głosowania w wyborach do rad powiatów oraz sejmików województw. W lokalu wyborczym otrzymają zatem tylko dwie, zamiast czterech kart do głosowania.

Stały rejestr wyborców jest jawny i może być nam udostępniony w każdej chwili do wglądu w urzędzie gminy. Wszelkie błędy czy nieprawidłowości w treści rejestru wyborców możemy skorygować poprzez złożenie w urzędzie gminy reklamacji. Może ona dotyczyć:

- pominięcia wyborcy w rejestrze wyborców
- wpisania do rejestru wyborców osoby, która nie ma prawa głosowania
- niewłaściwych danych o osobach wpisanych do rejestru wyborców
- ujęcia w rejestrze wyborców osoby, która nie zamieszkuje stale na obszarze gminy

Reklamację wnosi się pisemnie lub ustnie do protokołu, a na jej rozpatrzenie urzędnicy mają trzy dni. Decyzja nieuwzględniająca reklamacji może zostać w ciągu trzech dni zaskarżona do sądu rejonowego właściwego dla danej gminy. Taka sama procedura dotyczy zaskarżania decyzji odmawiającej wpisania do stałego rejestru wyborców, z tym że sąd jest związany również trzydniowym terminem na rozpoznanie skargi.

KOGO WYBIERAM?

W wyborach samorządowych znajdują zastosowanie dwa główne typy systemów wyborów – **większościowy (w jednomandatowych okręgach wyborczych)** oraz **proporcjonalny**. Ten pierwszy znany także z wyborów do Senatu, zaś drugi obowiązuje w wyborach do Sejmu. System większościowy oparty na jednomandatowych okręgach wyborczych obowiązuje w wyborach do rad gmin, z wyjątkiem rad w miastach na prawach powiatu. Szczególny model systemu większościowego funkcjonuje w wyborach bezpośrednich wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, gdzie również mandat zdobywa kandydat, który

uzyskał największą liczbę głosów. Są to także wybory w okręgu jednomandatowym – obsadza się tylko jeden mandat, przy czym okręgiem wyborczym jest cała gmina. W pozostałych głosowaniach (na radnych powiatu i miasta na prawach powiatu oraz radnych sejmiku województwa) stosujemy system proporcjonalny.

Wybory bezpośrednie wójta, burmistrza lub prezydenta miast

Od 2002 roku wybieramy wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w wyborach bezpośrednich na zasadach analogicznych do wyborów prezydenta RP. Zwycięzcą jest kandydat, który uzyskał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów. Inaczej niż w przypadku referendum dotyczącego odwołania wójta, burmistrza czy prezydenta miasta, ważność wyborów nie zależy od frekwencji wyborczej.

Jeżeli żaden kandydat nie uzyskał poparcia więcej niż połowy wyborców, konieczne jest przeprowadzenie drugiej tury głosowania, do której kwalifikuje się dwóch kandydatów z najlepszym wynikiem w pierwszej turze. Druga tura odbywa się – podobnie jak w wyborach prezydenckich – po dwóch tygodniach, czyli w tegorocznych wyborach 30 listopada 2014 r. W ostatnich wyborach samorządowych (2010) w większości gmin druga tura nie była potrzebna. Jednym z powodów takiej sytuacji była także duża liczba gmin (ponad 300), gdzie o stanowisko ubiegał się tylko jeden kandydat. W takiej sytuacji głosowanie przypomina nieco referendum. Stawiamy znak „x” w kratce oznaczonej słowem „TAK” albo „NIE” przy nazwisku jedyne kandydata.

Jeżeli którykolwiek z dwóch kandydatów zakwalifikowanych do drugiej tury zrezygnuje z kandydowania, utraci prawa wyborcze (zostanie ubezwłasnowolniony, pozbawiony praw publicznych itp.) albo umrze to w drugiej turze wyborów weźmie udział tylko jeden kandydat. Wyborcy zagłosują za lub przeciw jego kandydaturze. Na brakujące miejsce NIE WCHODZI kandydat, który otrzymał kolejno największą liczbę głosów w pierwszej turze.

Wybory do rad gmin (z wyjątkiem miast na prawach powiatu)

System wyboru radnych w większości gmin (z wyjątkiem miast na prawach powiatu) jest bardzo prosty. Gmina jest podzielona na tyle okręgów wyborczych, ile mandatów jest do obsadzenia w danej radzie. Liczba mandatów zależy od liczby mieszkańców w danej gminie. Wybieramy:

- piętnastu radnych w gminach do 20 000 mieszkańców
- dwudziestu jeden w gminach do 50 000 mieszkańców
- dwudziestu trzech w gminach do 100 000 mieszkańców

Podział gminy na okręgi wyborcze dokonywany jest przez radę gminy na wniosek wójta. Podział powinien respektować tzw. jednolitą normę przedstawicielstwa. Oznacza to, że w każdym okręgu liczba wyborców przypadająca na jeden mandat radnego powinna być zbliżona, aby zapewnić każdemu z nich równą siłę głosu.

Podział gmin na okręgi wyborcze według zasad Kodeksu wyborczego został już

przeprowadzony, a mapy okręgów zostały opublikowane w wojewódzkich dziennikach urzędowych. Ponadto, informację o okręgach wyborczych, ich granicach i numerach wójt musi podać do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia najpóźniej w 70. dniu przed dniem wyborów, czyli do początków września. W praktyce informacje o okręgach wyborczych są także publikowane na stronach internetowych wielu urzędów gmin. W wyjątkowych sytuacjach, kiedy doszło do istotnych zmian liczby mieszkańców poszczególnych okręgów, można jeszcze modyfikować mapę okręgów wyborczych. Rady gminy mogą wprowadzać zmiany najpóźniej na trzy miesiące przed upływem kadencji, czyli **do 21 sierpnia 2014 r.**

W każdym okręgu jednomandatowym wybieramy tylko jednego radnego. Zostaje nim kandydat, który uzyskał największą liczbę głosów. Nie musi jednak otrzymać poparcia większości głosujących czy uprawnionych do głosowania w danym okręgu. Do zwycięstwa wystarczy większość względna. Nie ma też znaczenia wynik komitetu wyborczego danego kandydata w skali całej gminy. System głosowania w okręgu jednomandatowym jest zatem bardzo prosty – każdy komitet zgłasza tylko jednego kandydata, tak samo wyborca może poprzeć tylko jednego kandydata i tylko kandydat z najlepszym rezultatem wchodzi do rady gminy.

Wybory do rad miast na prawach powiatu

Miasta na prawach powiatu (zwane także powiatami grodzkimi) łączą w sobie zadania i kompetencje dwóch szczebli samorządu terytorialnego – gminy i powiatu. Miasta na prawach powiatu, obejmują wyłącznie terytorium jednej gminy miejskiej. Nie posiadają odrębnych organów gminy i powiatu – wybieramy w nich wyłącznie radę miejską oraz prezydenta miasta. W miastach na prawach powiatu wyborca otrzymuje zatem tylko trzy, a nie cztery karty do głosowania: na prezydenta miasta, na radnych miejskich oraz radnych sejmiku województwa. Obecnie 66 miast posiada status miasta na prawach powiatu¹.

W wyborach do rad miast na prawach powiatu obowiązuje system proporcjonalny. Głosujemy w okręgach wielomandatowych, a podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej liczby ważnie oddanych głosów na kandydatów danej listy. Ponadto obowiązuje 5-procentowy próg wyborczy, po przekroczeniu którego dany komitet wyborczy może uczestniczyć w podziale mandatów. Są to zasady analogiczne do obowiązujących w wyborach sejmowych.

¹ Miasta na prawach powiatu: województwo dolnośląskie - Jelenia Góra, Legnica, Wałbrzych, Wrocław; województwo kujawsko-pomorskie – Bydgoszcz, Grudziądz, Toruń, Włocławek; województwo lubelskie - Biała Podlaska, Chełm, Lublin, Zamość województwo lubuskie - Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra; województwo łódzkie – Łódź, Piotrków Trybunalski, Skierniewice; województwo małopolskie – Kraków, Nowy Sącz, Tarnów; województwo mazowieckie – Ostrołęka, Płock, Radom, Siedlce, Warszawa; województwo opolskie – Opole; województwo podkarpackie – Krosno, Przemyśl, Rzeszów, Tarnobrzeg; województwo podlaskie – Białystok, Łomża, Suwałki; województwo pomorskie – Gdańsk, Gdynia, Słupsk, Sopot; województwo śląskie - Bielsko-Biała, Bytom, Chorzów, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Jastrzębie-Zdrój, Jaworzno, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Świętochłowice, Tychy, Zabrze, Żory; województwo świętokrzyskie – Kielce; województwo warmińsko-mazurskie – Elbląg, Olsztyn; województwo wielkopolskie – Kalisz, Konin, Leszno, Poznań; województwo zachodniopomorskie – Koszalin, Szczecin, Świnoujście.

Głosujemy w okręgach, w których do podziału może być od 5 do nawet 10 mandatów. Decyzja o wielkości okręgu należy do rady miasta, która musi oczywiście zachowywać jednolitą normę przedstawicielstwa. Wielkość okręgu, czyli liczba przypadających mu mandatów nie decyduje o tym, ile głosów ma w ręku wyborca. W każdym przypadku mamy do dyspozycji jeden głos, tak jak w wyborach do rad gmin niebędących miastami na prawach powiatu.

Ustalenie wyników wyborów w każdym okręgu polega w pierwszej kolejności na przydzieleniu określonej liczby mandatów komitetom, które w skali całego miasta przekroczyły 5-procentowy próg wyborczy. Mandaty przydziela się z zastosowaniem tzw. metody d'Hondta – dzieląc liczbę głosów oddanych na każdą listę kolejno przez 1,2,3,4 i w razie potrzeby dalsze liczby. Z takiego zestawienia wybieramy kolejno tyle największych liczb, ile mandatów mamy do obsadzenia w danym okręgu wyborczym. Przedstawmy to na przykładzie:

W okręgu wyborczym nr 2 do obsadzenia mamy siedem mandatów radnych miasta na prawach powiatu. Całkowita liczba ważnych głosów oddanych w tym okręgu wyniosła 21 tysięcy. Ich rozkład pomiędzy cztery startujące w tym okręgu komitety wyborczych był następujący:

Komitet Wyborczy Wyborców „DOBRE MIASTO” – 2 400

Komitet Wyborczy Wyborców „LEPSZE MIASTO” – 3 600

Komitet Wyborczy Wyborców „JESZCZE LEPSZE MIASTO” – 6 000

Komitet Wyborczy Wyborców „NAJLEPSZE MIASTO” – 9 000

Stosując metodę d'Hondta możemy teraz rozdzielić naszą pulę mandatów na poszczególne komitety wyborcze. Zakładamy, że każdy z nich w skali całego miasta przekroczył 5-procentowy próg wyborczy, a w związku z tym może uczestniczyć w podziale mandatów.

Dzielnik	KWW „DOBRE MIASTO”	KWW „LEPSZE MIASTO”	KWW „JESZCZE LEPSZE MIASTO”	KWW „NAJLEPSZE MIASTO”
1	2400	3600	6000	9000
2	1200	1800	3000	4500
3	800	1200	2000	3000
4	600	900	1500	2250

Ponieważ w okręgu mamy do obsadzenia 8 mandatów, z naszej tabeli wybieramy 8 najwyższych rezultatów. W efekcie, otrzymujemy podział mandatów pomiędzy poszczególne listy wyborcze. Jak widzimy, podział ten wyraźnie premiuje zwycięzcę, czyli KWW „NAJLEPSZE MIASTO”. Otrzymuje on dwa razy więcej mandatów niż drugi komitet KWW „JESZCZE LEPSZE MIASTO”, pomimo, że różnica w liczbie oddanych na te komitety głosów wynosiła tylko 2:3. System d'Hondta premiuje zwycięzców, aby ułatwić stworzenie w radzie stabilnej większości, jednak ogranicza proporcjonalność wyborów.

Gdy wiemy już, ile mandatów przypadnie każdemu komitetowi, możemy przejść do ich rozdzielania pomiędzy poszczególnych kandydatów. Tutaj decydujące znaczenie ma dorobek każdego z kandydatów. Wbrew obiegowym opiniom, polski system proporcjonalny opiera się jednocześnie na głosowaniu osobistym. Nie jest więc prawdą twierdzenie, że „głosujemy na partie, a nie na ludzi”. Każdy wyborca udziela poparcia konkretnemu kandydatowi, a jednocześnie komitetowi wyborczemu, który on reprezentuje. W momencie, gdy na podstawie opisanej wyżej procedury przydzielono już komitetowi określoną pulę mandatów, o ich podziale decyduje już wyłącznie liczba głosów oddanych na poszczególnych kandydatów z danej listy. Nie decyduje przy tym kolejność umieszczenia tych kandydatów na liście przez ich komitet. Odwołując się do naszego przykładu, do rady miasta z ramienia KWW „NAJLEPSZE MIASTO” trafi czterech kandydatów z najlepszym wynikiem wyborczym, a nie np. czterech pierwszych z listy. Oczywiście, niektórzy wyborcy sugerują się propozycjami komitetów i niejako z automatu skreślają „jedynekę” z listy, **ale kandydaci z pierwszych miejsc nie są w żaden formalny sposób faworyzowani przez procedury wyborcze.**

Wybory do rady powiatu

W wyborach do rad powiatu również obowiązuje system proporcjonalny z 5-procentowym progiem wyborczym. W okręgach wybiera się od 3 do 10 radnych. W sumie wybieramy piętnastu radnych w powiatach liczących do 40 000 mieszkańców i po dwóch na każde kolejne rozpoczęte 20 000 mieszkańców, ale nie więcej niż 29 radnych. W powiecie liczącym sobie 65 tysięcy mieszkańców wybierzemy zatem 19 radnych itd.

Podziału powiatu na okręgi wyborcze dokonuje rada powiatu, przy czym przyjmuje się zasadę, że okręgiem wyborczym jest jedna gmina. Biorąc pod uwagę, jednolitą normę przedstawicielstwa (obliczoną jako iloraz wszystkich mieszkańców przez ustawowo określona liczbę radnych) przydziela się liczbę mandatów proporcjonalną do liczby mieszkańców.

Wybory do sejmiku województwa

Radnych sejmiku województwa wybieramy także w okręgach wielomandatowych i w systemie proporcjonalnym z zastosowaniem 5-procentowego progu wyborczego. Okręgi wyborcze mogą się bardzo różnić swoją wielkością. Mogą liczyć od 5 do 15 mandatów. Wybieramy w sumie 30 radnych w województwach liczących do dwóch milionów mieszkańców (np. lubuskie, opolskie, świętokrzyskie czy warmińsko-mazurskie) oraz po trzech dodatkowych na każde rozpoczęte 500 000 mieszkańców. Sejmik województwa decydując o podziale województwa na okręgi musi oczywiście respektować jednolitą normę przedstawicielstwa.

GDZIE SZUKAĆ INFORMACJI O KANDYDATACH?

Wyposażeni w informacje o podstawowych regułach systemu wyborczego możemy zająć się kandydatami. Podstawowym źródłem informacji na temat oferty wyborczej są oczywiście

same komitety wyborcze i kandydaci. Swoją aktywność będą oni mogli oficjalnie rozpocząć z dniem zarządzenia wyborów przez Premiera, co nastąpi w terminie między 21 lipca a 21 sierpnia. Od tego momentu dopuszczalna będzie agitacja wyborcza, czyli rozpowszechnianie wśród wyborców materiałów informacyjnych, ulotek, ogłoszeń prasowych, emitowania audycji radiowych i telewizyjnych. W praktyce jednak komitety wyborcze będą potrzebowały co najmniej kilku dni na rejestrację przez organy wyborcze, więc właściwa kampania rozpocznie się parę dni po ogłoszeniu wyborów przez Premiera.

Zarejestrowane komitety wyborcze będą mogły rozpocząć agitację wyborczą. Oprócz tego, spoczywa na nich obowiązek prowadzenia strony internetowej. Nie dotyczy on jedynie komitetów wyborczych, które zgłaszają kandydatów wyłącznie do rady gminy lub rady powiatu. Adresy stron internetowych komitetów powinny zostać zamieszczone w serwisie informacyjnym Państwowej Komisji Wyborczej. Obowiązkowy zakres informacji, które muszą się znaleźć na stronie komitetu jest bardzo ograniczony i obejmuje wyłącznie rejestr zaciągniętych kredytów i wpłat przekraczających ustawowo określoną wysokość. Nie ma jednak przeszkód, by komitet zamieszczał tam także dodatkowe informacje istotne dla wyborców.

Pełne listy kandydatów poznamy nieco później. Dopiero utworzone zgodnie z przepisami komitety wyborcze mogą zgłaszać listy kandydatów zaopatrzone w wymaganą liczbę podpisów poparcia. Listy mogą być zgłaszane komisjom wyborczym do 40 dni przed wyborami, co oznacza, że wszystkich kandydatów poznamy najpóźniej na początku października. Obwieszczenia zawierające ostateczne listy kandydatów powinny zostać wydrukowane i rozplakatowane najpóźniej na 20 dni przed wyborami, czyli **do 27 października**. Listy kandydatów powinny się także pojawić na stronie Państwowej Komisji Wyborczej (www.pkw.gov.pl). Niestety, w obwieszczeniach znajdziemy niewiele informacji o samych kandydatach – imię i nazwisko, wiek oraz miejsce zamieszkania.

DZIEŃ GŁOSOWANIA

Jak znajdę swój lokal wyborczy?

Dla osoby, która miał już okazję uczestniczyć w wyborach, odnalezienie lokalu wyborczego, w którym powinna ona oddać swój głos w wyborach samorządowych, nie powinno stanowić problemu. Lokale wyborcze w kolejnych wyborach zazwyczaj znajdują się w tych samych miejscach. Warto jednak przed wyborami upewnić się, czy nie zaszły tu żadne zmiany. Jak i gdzie to sprawdzić? Co powinien zrobić wyborca, który będzie głosował w danym miejscu po raz pierwszy? Skąd może dowiedzieć się o siedzibie właściwej komisji obwodowej?

Każda gmina podzielona jest na tzw. obwody głosowania. **Wyborca może zagłosować tylko w lokalu wyborczym, który jest wyznaczony dla jego obwodu głosowania.** Tylko tam bowiem komisja wyborcza będzie miała go umieszczonego w spisie wyborców. Jeżeli będziemy chcieli zagłosować w lokalu, który nie jest nam przypisany z racji miejsca zamieszkania, członkowie komisji wyborczej odeślą nas do właściwego lokalu. Obwody głosowania są tworzone w taki sposób, by obejmowały co najmniej 500 i co najwyżej 3000 wyborców. Chodzi o to, by lokale mieściły się w niewielkiej odległości od miejsca

zamieszkania, a wyborcy byli obsługiwani sprawnie. Wyznaczenie obwodów do głosowania należy do rady gminy. Nie musi ona tego robić przed każdymi wyborami, ponieważ jak już wspomniano siatka obwodów głosowania jest stała. Pewne korekty są dopuszczalne ze względu np. na zmianę liczby wyborców w danym obwodzie czy konieczność zmiany siedziby komisji obwodowej.

Do połowy października urzędnicy gminni mają obowiązek opublikować na stronach internetowych urzędu (w Biuletynie Informacji Publicznej) informacje o numerach i granicach obwodów głosowania oraz lokalach wyborczych. Obwieszczenie zawierające podane informacje powinno zostać także rozplakatowane w miejscach publicznych na terenie całej gminy, aby umożliwić wyborcom zapoznanie się z informacjami o tym, gdzie głosować. Jeżeli urzędnicy nie wywiązali się z tego obowiązku, możemy o tym zawiadomić komisarza wyborczego (dane kontaktowe znajdują się na stronie PKW), który wezwie gminę do wywiązania się z obowiązków informacyjnych. Dodatkowo informacji na temat obwodu, do którego jesteście przypisani powinni nam udzielić gminni urzędnicy telefonicznie.

Specjalne obwody głosowania – szpitale, domy pomocy społecznej, zakłady karne

Kodeks wyborczy uwzględnia potrzeby wyborców, którzy z różnych przyczyn nie będą mogli zagłosować w komisji obwodowej przypisanej im ze względu na adres zamieszkania. Dotyczy to wyborców przebywających w szpitalach, domach pomocy społecznej, zakładach karnych, aresztach śledczych. Jeżeli w dniu wyborów przebywać w nich ma co najmniej 15 wyborców uprawnionych do głosowania w danej gminie (ujętych w stałym rejestrze wyborców danej gminy), rada gminy na wniosek wójta jest zobowiązana do utworzenia odrębnego obwodu głosowania. Zadaniem urzędników gminnych jest zatem ustalenie w porozumieniu z dyrekcją danego szpitala, domu pomocy społecznej czy zakładu karnego, ilu wyborców będzie przebywało w tych placówkach w dniu głosowania. Nie zawsze można to dokładnie ustalić, tym bardziej że odrębne obwody głosowania powinny zostać utworzone najpóźniej na 35 dni przed wyborami. Należy jednak oczekiwać, że nawet w przypadku niepewnej liczby wyborców odrębne obwody głosowania będą tworzone. W przeciwnym razie, pewna liczba wyborców może zostać pozbawiona realnej możliwości udziału w głosowaniu.

UWAGA! W wyborach samorządowych ustawodawca nie przewidział możliwości tworzenia odrębnych obwodów głosowania w domach studenckich. Taka możliwość została zarezerwowana wyłącznie do wyborów parlamentarnych, prezydenckich i europejskich.

Jakie dokumenty zabrać do lokalu wyborczego?

Przepisy wyborcze stanowią, że przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości. Nie wynika z tego, że musi to być dowód osobisty. **Możliwy jest także udział w głosowaniu na podstawie innego dokumentu potwierdzającego tożsamość ze zdjęciem np. paszportu, prawa jazdy, a nawet legitymacji studenckiej czy ubezpieczeniowej.** Jeżeli jednak posiadamy ważny dowód osobisty, weźmy go do lokalu wyborczego, ponieważ nie zawsze członkowie komisji obwodowych mają świadomość, że możliwe jest głosowanie także na

podstawie innych dokumentów tożsamości. Zabierając ze sobą dowód osobisty, oszczędzimy sobie ewentualnych sporów prawnych z członkami komisji obwodowej. Pamiętajmy jednak, że dokument musi być ważny w dniu wyborów.

Głosowanie

LOKALE KOMISJI WYBORCZYCH BĘDĄ OTWARTE W GODZINACH 7.00 – 21.00.

Jeżeli w którejś komisji obwodowej dojdzie do opóźnienia w otwarciu lokalu albo przerwy w głosowaniu, komisja powinna podjąć decyzję o odpowiednim przedłużeniu czasu głosowania. Od zakończenia kampanii wyborczej (piątek, 14 listopada, godz. 24.00) do momentu zamknięcia wszystkich lokali wyborczych obowiązuje tzw. cisza wyborcza. W okresie jej obowiązywania zabronione jest:

- zwoływanie zgromadzeń, organizowanie pochodów i manifestacji, wygłaszanie przemówień, rozdawanie ulotek, jak też prowadzenie w inny sposób agitacji na rzecz kandydatów i list kandydatów
- podawanie do publicznej wiadomości wyników przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych i wyników wyborów oraz wyników sondaży wyborczych przeprowadzanych w dniu głosowania

Naruszenie tych zakazów może skutkować nałożeniem **grzywny** w wysokości sięgającej nawet 1 miliona złotych. Szczególną ostrożność w okresie ciszy wyborczej powinni zachować administratorzy portali i stron internetowych. Wprawdzie cisza wyborcza nie oznacza konieczności usuwania wcześniej zamieszczonych artykułów, ale zakazane jest wrzucanie nowych treści. Fora i serwisy umożliwiające zamieszczanie komentarzy pod artykułami powinny w tym okresie podlegać moderacji, aby uniemożliwić publikowanie treści naruszających ciszę wyborczą.

Po wejściu do lokalu wyborca powinien podejść do stołu, za którym siedzą członkowie komisji obwodowej. Jest ich od 7 do 9, w tym przewodniczący i wiceprzewodniczący. Każdy z członków zazwyczaj zajmuje się obsługą wyborców z różnych części danego obwodu głosowania (np. mieszkańców różnych ulic). Wyborca zgłasza się do członka komisji, przekazuje mu dokument tożsamości, a następnie podpisuje się przy swoim nazwisku umieszczonym w spisie wyborców. Kiedy wylegitymujemy się już przed członkami komisji obwodowej, otrzymamy pakiet dokumentów w postaci kart do głosowania we wszystkich wyborach. Upewnijmy się, że dostaliśmy od członka komisji zestaw zawierający:

- kartę do głosowania w bezpośrednich wyborach wójta lub burmistrza (prezydenta miasta)
- kartę do głosowania w wyborach do rady gminy
- kartę do głosowania w wyborach do rady powiatu
- kartę do głosowania w wyborach do sejmiku województwa

UWAGA! Wyborcy w miastach na prawach powiatu nie otrzymają karty do głosowania do rady powiatu. Warszawscy wyborcy otrzymają natomiast także kartę do głosowania w wyborach do rady dzielnicy. Dzielnice nie są odrębnym szczeblem samorządu terytorialnego, ale mają status tzw. jednostek pomocniczych gmin. W stolicy, na mocy ustawy o ustroju

miasta Warszawy wybory dzielnicowe odbywają się łącznie z wyborami do rady miasta. Obowiązuje w nich system proporcjonalny taki jak w wyborach do rad miast na prawach powiatu. Dzielnice funkcjonują także w innych miastach, ale w ich przypadku nie ma obowiązku łączenia wyborów do organów dzielnic z wyborami samorządowymi. O terminie wyborów dzielnicowych w poszczególnych miastach decydują przepisy lokalne, w szczególności statuty miast.

Z kartami do głosowania należy się udać do „miejsca zapewniającego tajność głosowania”. W niektórych lokalach jest to kabina osłonięta kotarą, w innych stolik oddzielony wyłącznie przepierzeniem. Ważne, by było to miejsce, gwarantujące, że inny wyborca czy członek komisji nie będzie mógł dostrzec naszego wyboru. Niektórym wyborcom zdarzają się próby oddawania głosu bez udawania się do owego „ustronnego miejsca”, na oczach członków komisji czy innych wyborców. Jest to naruszenie prawa wyborczego, ponieważ tajność głosowania to nie tylko prawo, ale też obowiązek wyborcy. Naruszenie to nie powoduje wprawdzie zagrożenia dla ważności całych wyborów, ale obowiązkiem przewodniczącego komisji obwodowej jest zapewnienie, by wyborca nie łamał zasady tajności głosowania. Przewodniczący powinien w takiej sytuacji stanowczo poprosić wyborcę, by udał się w miejsce wydzielone do głosowania. Jeżeli wyborca uzna, że tajności głosowania mu nie zapewniono (np. nie zorganizowano odpowiednio oddzielonych od siebie stanowisk do głosowania) lub doszło do innych naruszeń prawa wyborczego (np. odmówiono mu bezprawnie wydania karty do głosowania, czy podano błędne informacje na temat przebiegu głosowania), może wnieść protest za naruszenie przepisów wyborczych na zasadach opisanych niżej.

Na każdej otrzymanej karcie powinniśmy wstawić wyłącznie po jednym znaku „X” przy nazwiskach wybranych przez nas kandydatów. Głos ważny to głos oddany na wyłącznie jednego kandydata na wójta, jednego kandydata do rady gminy, jednego kandydata do rady powiatu i jednego kandydata do sejmiku województwa. Pamiętajmy, że **w kratce na karcie do głosowania musi się znaleźć znak „X”, a nie jakkolwiek inny (np. „V” czy „-“)**. Punkt przecięcia kresek tworzących znak „X” musi się znaleźć w obrębie kratki. Nie mają znaczenia jakiegokolwiek dopiski poza kratkami. Można je czynić swobodnie pod warunkiem, że w kratce przy nazwisku wybranego kandydata (lub kandydatów) znajduje się znak „X”, a pozostałe kratki nie zawierają żadnych znaków. W razie pomyłki wyborcy nie ma możliwości otrzymania drugiej karty do głosowania.

Informacja o warunkach ważności oddanego głosu będzie umieszczona na każdej karcie wyborczej oraz na plakatach w lokalu wyborczym. Informacją powinni też służyć członkowie komisji, pamiętając oczywiście, by w żaden sposób nie zasugerować przy tym, na kogo należy zagłosować.

UWAGA! Jeżeli w wyborach na radnego skreślimy więcej niż jednego kandydata, ale w ramach jednej listy kandydatów (z jednego komitetu wyborczego), nasz głos będzie ważny. Wówczas otrzyma go kandydat, który jest wyżej na liście.

SPECJALNE UŁATWIENIA DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I STARSZYCH

Głosowanie osobiste w lokalu wyborczym to podstawowa metoda udziału w wyborach. Kierując się jednak potrzebami osób, którym dotarcie do lokalu może sprawiać trudność, Kodeks wyborczy przewiduje specjalne ułatwienia dla osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych.

Głosowanie przez pełnomocnika – wyborcy z niepełnosprawnościami oraz wyborcy powyżej 75. roku życia

Głosowanie przez pełnomocnika polega na upoważnieniu przez wyborcę innej, zaufanej osoby do oddania głosu w jego imieniu. Pełnomocnik głosuje zatem osobiście w lokalu wyborczym, ale nie w imieniu własnym, tylko innego wyborcy (mocodawcy).

Do głosowania przez pełnomocnika uprawnieni są **WYBORCY POSIADAJĄCY ORZECZENIE O ZNA CZNYM LUB UMIARKOWANYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI** oraz **WYBORCY, KTÓRZY NAJPÓŹNIEJ W DNIU GŁOSOWANIA UKOŃCZĄ 75 LAT.**

Pełnomocnikiem może z kolei zostać wyborca wpisany do stałego rejestru wyborców w tej samej gminie, co osoba udzielająca pełnomocnictwa. Nie jest dopuszczalne przyjęcie pełnomocnictwa od więcej niż jednego wyborcy, chyba jednym z nich jest członek najbliższej rodziny (rodzic, dziecko, małżonek, brat, siostra, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia, kurateli lub opieki w stosunku do pełnomocnika).

Głosowanie przez pełnomocnika. Krok po kroku

KROK 1 [Wniosek] Najpóźniej na 10 dni przed wyborami, czyli **do 6 listopada** (w przypadku drugiej tury wyborów wójtów – do 20 listopada) uprawniony wyborca powinien złożyć do urzędu gminy wniosek o sporządzenie pełnomocnictwa. Wniosek składa się na urzędowym formularzu, który powinien zostać udostępniony w urzędzie gminy. Jest także dostępny na stronach internetowych urzędów gmin. Choć przepisy tego nie precyzują, wydaje się, że sam wniosek nie musi być składany przez wyborcę osobiście w urzędzie gminy, ale może być np. wysłany pocztą czy faksem. Wydaje się też, że wniosek może być dostarczony do urzędu przez inną osobę niż sam wnioskodawca.

Do wniosku należy dołączyć:

- kopię aktualnego orzeczenia określającego stopień niepełnosprawności wnioskodawcy
- pisemną zgodę osoby mającej być pełnomocnikiem na przyjęcie pełnomocnictwa do głosowania

Jeżeli wniosek nie spełnia warunków formalnych, w ciągu trzech dni urzędnicy powinni wezwać wnioskodawcę do jego poprawienia.

UWAGA! Jeżeli do wyboru wójta, burmistrza czy prezydenta miasta potrzebna będzie druga tura wyborów, do zagłosowania przez pełnomocnika konieczne będzie ponowne złożenie wniosku. Innymi słowy, pełnomocnictwo wystawione na potrzeby głosowania w

dniu 16 listopada nie obejmuje drugiej tury wyborów.

KROK 2 [Sporządzenie pełnomocnictwa] Pełnomocnictwo jest udzielane przed urzędnikiem gminy, który ma czuwać nad prawidłowością całej procedury. Wnioskodawca nie musi jednak fatygować się do urzędu. Akt pełnomocnictwa do głosowania jest bowiem sporządzany w miejscu zamieszkania wyborcy udzielającego pełnomocnictwa do głosowania lub w innym miejscu na obszarze gminy, jeżeli wyborca zwróci się o to we wniosku o sporządzenie aktu pełnomocnictwa. Złożenie wniosku oraz sporządzenie aktu pełnomocnictwa nie wymaga wnoszenia jakichkolwiek opłat urzędowych. Również pełnomocnik nie może pobierać jakiegokolwiek wynagrodzenia za „usługę” głosowania w imieniu mocodawcy.

KROK 3 [Głosowanie przez pełnomocnika] Pełnomocnik udaje się do lokalu komisji obwodowej właściwej dla wyborcy, który pełnomocnictwa udzielił. Okazuje tam członkom komisji obwodowej własny dokument tożsamości oraz przekazuje dokument pełnomocnictwa. Komisja zatrzymuje pełnomocnictwo i dołącza do dokumentacji wyborczej, a pełnomocnikowi wydaje kartę do głosowania.

UWAGA! Wyborca ma prawo cofnięcia udzielonego pełnomocnictwa do głosowania. Cofnięcie pełnomocnictwa do głosowania następuje przez złożenie najpóźniej na 2 dni przed dniem wyborów, tj. do 14 listopada, a w przypadku drugiej tury wyborów na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) najpóźniej na 2 dni przed dniem ponownego głosowania, tj. do 28 listopada stosownego oświadczenia wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) gminy, w której sporządzono akt pełnomocnictwa do głosowania, lub doręczenie takiego oświadczenia właściwej obwodowej komisji wyborczej w dniu głosowania. Ponadto, wyborca, który udzielił pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu może zagłosować osobiście, pod warunkiem, że zrobi to wcześniej niż pełnomocnik.

Głosowanie korespondencyjne – wyborcy z niepełnosprawnościami

WYBORCY POSIADAJĄCY ORZECZENIE O ZNACZNYM LUB UMIARKOWANYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI mogą głosować nie tylko przez pełnomocnika, ale również korespondencyjnie (za pośrednictwem poczty). Uprawnienie do głosowania korespondencyjnego nie obejmuje natomiast wyborców, którzy ukończyli 75 lat.

Skorzystanie z tej formy głosowania wymaga zgłoszenia przez uprawnionego wyborcę do urzędu gminy zamiaru głosowania korespondencyjnego. Można to zrobić ustnie, pisemnie lub w formie elektronicznej. Nie ma jednolitego formularza zgłoszenia, ale powinno ono zawierać imię i nazwisko wyborcy, imię ojca, datę urodzenia, numer PESEL, oświadczenie wyborcy o wpisaniu do rejestru wyborców w danej gminie, wskazanie wyborów, których zgłoszenie dotyczy, a także wskazanie adresu stałego zamieszkania, na który ma być wysłany pakiet wyborczy. Do zgłoszenia należy także dołączyć kopię aktualnego orzeczenia ustalającego stopień niepełnosprawności. Jeżeli wyborca chciałby otrzymać karty do głosowania z nakładkami w alfabecie Braille’a, powinien to wyraźnie napisać w zgłoszeniu. Zgłoszenie należy przesłać najpóźniej 21 dni przed wyborami, tj. **do 26 października**.

Jeżeli zgłoszenie nie spełnia warunków formalnych, w ciągu trzech dni urzędnicy powinni wezwać wnioskodawcę do jego poprawienia.

Do 9 listopada wyborca powinien otrzymać na wskazany w zgłoszeniu adres pakiet wyborczy, który zawiera komplet materiałów niezbędnych do głosowania:

- karty do głosowania
- instrukcję głosowania korespondencyjnego
- oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu
- kopertę zwrotną oraz kopertę na karty do głosowania
- nakładki na karty do głosowania sporządzone w języku Braille'a – jeżeli prosił o nie wyborca w zgłoszeniu zamiaru głosowania korespondencyjnego

Wyborca powinien postępować zgodnie z instrukcją, w przeciwnym razie jego głos będzie nieważny. Po skreśleniu naszych kandydatów karty do głosowania wkładamy do koperty oznaczonej jako „KOPERTA NA KARTY DO GŁOSOWANIA”. Po włożeniu kart, kopertę zaklejamy. Następnie podpisujemy oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu. Do koperty oznaczonej jako „PRZESYŁKA WYBORCZA” wkładamy kopertę z kartami do głosowania oraz podpisane oświadczenie, a następnie zaklejamy. Na kopercie tej będzie już wydrukowany adres komisji wyborczej, do której przesyłka powinna trafić. Nadanie przesyłki jest **bezpłatne**.

Głos oddany korespondencyjnie będzie ważny, jeżeli przesyłka wyborcza trafi do wyznaczonej komisji w godzinach głosowania, czyli 16 listopada w godzinach 7.00-21.00 (w drugiej turze - 30 listopada w godzinach 7.00-21.00). **Przesyłki, które spłyną później nie będą brane pod uwagę przy ustalaniu wyniku wyborów**. Nie ma przeszkód, by wyborca niepełnosprawny sam dostarczył przesyłkę do komisji obwodowej.

Komisja obwodowa (najczęściej jedna w całej gminie), która otrzyma naszą przesyłkę otwiera tylko pierwszą kopertę, z której wyjmuje oświadczenie o osobistym i tajnym głosowaniu. Na jego podstawie odznacza wyborcę w spisie wyborców. Zaklejoną kopertę z kartami do głosowania komisja wrzuca do urny wyborczej. Otwiera się ją dopiero przy zliczaniu wszystkich głosów.

UWAGA! Zgłoszenie zamiaru głosowania korespondencyjnego w przypadku wyborów na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) obejmuje obie tury głosowania. Przed drugą turą nie musimy już zatem ponawiać zgłoszenia. Pakiet wyborczy powinniśmy wówczas otrzymać do 23 listopada.

Wyborca już po otrzymaniu pakietu wyborczego może się jeszcze wycofać z zamiaru głosowania korespondencyjnego. W tym celu powinien złożyć oświadczenie o rezygnacji z głosowania korespondencyjnego oraz zwrócić w stanie nienaruszonym pakiet wyborczy. Wówczas będzie mógł zagłosować w obwodzie, w którym został dopisany do spisu wyborców w związku z zgłoszeniem zamiaru głosowania korespondencyjnego. O adres tej komisji należy spytać w urzędzie gminy.

Inne ułatwienia dla wyborców z niepełnosprawnościami

Kodeks wyborczy – obok dodatkowych metod głosowania – przewiduje także inne ułatwienia

adresowane do osób niepełnosprawnych. Skorzystanie z nich nie wymaga już jednak legitymowania się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności. Na potrzeby Kodeksu pojęcie wyborcy niepełnosprawnego obejmuje osoby o ograniczonej sprawności fizycznej, psychicznej, umysłowej lub w zakresie zmysłów, która utrudnia mu wzięcie udziału w wyborach.

Wyborcy niepełnosprawnemu przysługuje w pierwszej kolejności prawo do wyboru komisji obwodowej, w której chce zagłosować. W terminie do 14 dni przed wyborami (**do 2 listopada**) może zgłosić do urzędu gminy wniosek o dopisanie go do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania spośród obwodów, w których lokal wyborczy jest dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Taki wniosek powinien zawierać imię i nazwisko wyborcy, imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL, adres zamieszkania.

Ponadto, wyborca niepełnosprawny wpisany do rejestru wyborców w danej gminie ma prawo do uzyskania informacji o:

- właściwym dla siebie okręgu wyborczym i obwodzie głosowania
- lokalach wyborczych przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, znajdujących się najbliżej miejsca zamieszkania wyborcy niepełnosprawnego
- warunkach dopisania wyborcy niepełnosprawnego do spisu wyborców w obwodzie głosowania, w którym znajduje się lokal obwodowej komisji wyborczej przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych
- terminie wyborów
- godzinach głosowania
- komitetach wyborczych biorących udział w wyborach oraz zarejestrowanych kandydatach i listach kandydatów i o warunkach oraz formach głosowania

Informacje takie powinny być wyborcom niepełnosprawnym udostępniane przez urzędy gmin telefonicznie, poprzez ulotki i inne drukowane materiały informacyjne, a także elektroniczne. Powinny zostać także zamieszczone na stronie internetowej urzędu (w Biuletynie Informacji Publicznej). Informacje przydatne dla osób niepełnosprawnych znajdują się także na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej (www.pkw.gov.pl).

W lokalu wyborczym członkowie komisji obwodowej są zobowiązani przekazywać ustnie osobom niepełnosprawnym (na ich prośbę) informacje o kandydatach i listach kandydatów ujęte w obwieszczeniach wyborczych. Oczywiście zakazane jest przy tym sugerowanie przez członków komisji, na kogo wyborca niepełnosprawny powinien oddać swój głos. Podobnie osoba, która pomaga wyborcy niepełnosprawnemu udać się w miejsce wyznaczone do zagłosowania nie może w jakikolwiek sposób wpływać na jej decyzję.

CZY MOŻNA OPROTESTOWAĆ WYBORY?

Już po wyborach każdy, kto dostrzeże nieprawidłowości w czasie głosowania, ma prawo do

składania protestów wyborczych. Efektem protestów może być nawet unieważnienie wyborów. Wszystko zależy od skali naruszeń prawa wyborczego oraz zasadności zarzutów formułowanych przez wyborców.

Protest może być wniesiony w ciągu 14 dni od dnia wyborów i obejmować zarzuty:

1) dopuszczenia się przestępstwa związanego z wyborami, np.

- posłużenie się przemocą, groźbą lub podstępem, zwłaszcza w celu przeszkodzenia swobodnemu oddaniu głosu
- korupcja wyborcza - wszelkie formy „kupowania” głosów w zamian za pieniądze, alkohol czy inne korzyści
- naruszenie tajności głosowania poprzez zapoznanie się wbrew woli głosującego z treścią jego głosu
- inne nieprawidłowości, np. niszczenie, uszkodzanie, ukrywanie, przerabianie lub podrabianie protokołów lub inne dokumentów wyborczych

2) naruszenia przepisów Kodeksu wyborczego dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów – może to obejmować np. zarzuty naruszenia ciszy wyborczej.

Protest wnosi się na piśmie sądu okręgowego. Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty. Protest powinien więc wskazywać nie tylko zarzucany czyn, ale także opisywać okoliczności powstania nieprawidłowości w głosowaniu, najlepiej udokumentowane (np. fotografie, nagrania video, dokumenty).

Sąd okręgowy rozpoznaje protesty w ciągu 30 dni po upływie terminu do wnoszenia protestów, czyli do 1,5 miesiąca od dnia wyborów. Sąd okręgowy rozpoznając protesty rozstrzyga jednocześnie o ważności wyborów. O nieważności wyborów lub o nieważności wyboru radnego orzeka, jeżeli okoliczności stanowiące podstawę protestu miały wpływ na wyniki wyborów. Oznacza to, że nawet w przypadku uznania protestu wyborczego, nie jest jeszcze przesądzone stwierdzenie nieważności całych wyborów czy nieważności wyboru konkretnego radnego. Pewien zakres błędów i niedociągnięć jest w pewnym sensie wkalkulowany w proces wyborczy i nie wpływa na ważność wyborów. Dopiero kiedy skala stwierdzonych nieprawidłowości przekroczy swoistą masę krytyczną, staje się konieczne stwierdzenie nieważności całych wyborów czy nieważności wyboru konkretnego radnego. O takiej sytuacji można mówić wtedy, gdyby nieprawidłowości te zaważyły na zwycięstwie jednego z kandydatów i porażce pozostałych.